

Joško Božanić

Split

NOVA TOPONOMASTIČKA MONOGRAFIJA CENTRA ZA JADRANSKA ONOMASTIČKA ISTRAŽIVANJA – TOPONIMIJA OTOKA UGLJANA

„Ovo je zaista veliki dan za našu malu jezikoslovnu zajednicu, zajednicu *Centra za jadranska onomastička istraživanja*. Uspjeli smo ostvariti ono što smo znanstvenim projektom zacrtali: objaviti i ove godine jednu knjigu, predstaviti jedan jadranski otok.“ Riječi su to uvodničara ove monografije o toponimiji otoka Ugljana, voditelja projekta Onomastika Adriatica prof. dr. sc. Vladimira Skračića voditelja i utemeljitelja Centra za onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. U samo dvije godine trajanja Skračićeva projekta, evo već druge monografije jednako tako reprezentativne, monumentalne, uzorne i iscrpne, a, pristupom obradi toponomastičke materije, raznovrsne i građom bogate kao što je to bila i prethodna monografija *Toponimija otoka Pašmana*. Biblioteka Onomastica Adriatica Skračićeva Centra dobila je tako drugu po redu znanstvenu monografiju.

Dosegnut je standard u istraživanju, obradi i prezentaciji toponomastičke građe jadranskih otoka koji je obvezujući i za druge istraživače inlarnje toponimije. Te dvije knjige postaju modelom i uzorom za timski rad u istraživanju bogate toponimije jadranskog arhipelaga, u poslu koji je nedovršiv s obzirom na broj jadranskih otoka i s obzirom na ljudske mogućnosti ograničenog i nedostatnog broja kvalificiranih istraživača.

Bitna je karakteristika Skračićeve istraživačke strategije koja krase i ovo novo djelo njegova Centra, a to je istraživanje *in situ*, na mjestu čiju se toponimiju istražuje – anketiranjem lokalnog autohtonog stanovništva, ali i upoznavanjem referenata u prostoru. Na taj način istraživač pribavlja imena – toponime iz kolektivne memorije sredine, ali ih i provjerava u prostoru kako bi uključio u svoju interpretaciju i nejezičnu stvarnost radi razumijevanja motivacije postanka dotičnog toponima, kada je to moguće.

Prvo poglavlje monografije *Onomastički ambijent otoka Ugljana* započinje radom *Geografska obilježja i njihova funkcionalna povezanost s toponimima otoka Ugljana* koji potpisuju docent Josip Faričić i profesor Damir Magaš sa Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru. Ovaj rad donosi morfometrijske podatke otoka Ugljana i pripadajućih mu otočića, opisuje prirodno-geografska obilježja otoka, referira o geološkoj građi kao osnovi razvoja prirodnog krajobraza i gospodarske valorizacije, raspravlja o pedološkim obilježjima otoka, o biljnom pokrovu, o hidrogeografskim obilježjima, o demografskoj slici otoka, o gospodarskoj strukturi.

Profesor Slobodan Čače sa Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru autor je *Priloga poznavanju naseljenosti otoka Ugljana u prapovijesti i antici*. Ovaj rad zahvaća razdoblja od kamenog doba i mlađe prapovijesti do antike s posebnim osvrtom na antičku toponimiju otoka Ugljana.

Docent Milenko Lončar s Odjela za klasičnu filologiju sudjeluje prilogom *Porfirogenetovo dalmatinsko otočje i pitanje otoka Ugljana*. Asistent u Centru za jadranska onomastička istraživanja Kristijan Juran donosi prilog pod naslovom *Zemljišni posjed zadarskih dominikanaca na otoku Ugljanu* u kojemu se osvrće i na ugljansku oronimiju. Profesor Emil Hilje i znanstveni novak Sofija Sorić sa Odjela za povijest umjetnosti pišu o *Spomenicima srednjovjekovnoga graditeljstva na Ugljanu*. Docent Josip Faričić zatvara prvo poglavlje knjige prilogom *Otok Ugljan na starim geografskim i pomorskim kartama*.

Središnje drugo poglavlje ove monografije *Toponimija otoka Ugljana* ima uvodno poglavlje *Metodologija istraživanja* znanstvenog novaka Ante Jurića i mentora mu profesora Vladimira Skračića. Autori ističu temeljne metodološke principe kao što su istraživanje *in situ*, anketiranje lokalnog stanovništva u čemu je sudjelovala grupa istraživača na čelu s voditeljem projekta. Autori ističu problem u bilježenju dijalektalne toponimijske građe i suočavaju se s pitanjem „kako na pravopisnoj razini riješiti problem prijedloga i apelativa u toponimu“ te isto tako „kako uskladiti dijalektalne oblike toponimskih likova i njihovih opisa sa standardnim hrvatskim leksikom, morfologijom i sintaksom. Autori odstupaju od pravopisne norme standardnog hrvatskog jezika. Polazeći od definicije da je „toponim svaki jezični oblik koji identificira određeni prostor, bez obzira na važnost i veličinu prostora i broj korisnika imena“ te da „sve sastavnice toponimskog lika imaju jednaki toponimni status, bile one značenjski prozirne ili ne, apelativne ili onimne“, odlučuju se da „u skladu s ovom definicijom, sve članove toponimske sintagme osim ne-početnih prijedloga bilježe samo velikim slovom.“ Također za neke termine, kada postoji veća ili manja razlika između dijalektalnog i standardnog njihova značenja, opredjeljuju se za dijalektalnu semantičku vrijednost termina (*gora, feral, draga, mirina*), a ako termina nema u standardnom jeziku uzimaju ga kao da je standardni (*brak* – podmorski greben).

Drugi prilog ovog poglavlja predstavlja *Korpus suvremenih toponima* autora Vladimira Skračića, asistentice Barbare Vodanović i višeg znanstvenog asistenta Nikole Vuletića sa Odjela za francuski jezik i književnost. Toponimski korpus obuhvaća 1241 jedinicu, a one su predstavljene tablicom u pet stupaca. U prvom stupcu je ime utoka i ime sektora na njemu, zatim redni broj toponima u sektoru što predstavlja slovno-numerički identitet toponima radi snalaženja na toponomastičkim kartama i u indeksima toponima. Slijedi u trećem stupcu toponimski lik. U četvrtom stupcu je kratica za ime naselja gdje je u anketi zabilježen lik toponima, a u petom stupcu je opis referenta. Iza prikaza toponimskog korpusa slijede toponomastičke karte gdje su predstavljeni sektori sa brojevima lociranim pozicijama numeriranih toponima te sa uključenim otočićima pripadnim otoku Ugljanu. Potom slijedi *Abecedno kazalo suvremenih toponima*.

Treće je poglavlje ove monografije Povijesna građa. Prvi prilog *Popis povijesnih toponima iz arhivske građe* potpisuje asistent Kristijan Juran. Ovom članku autor je priložio niz povijesnih karata s upisanom toponimijom. Asistent Juran autor je i sljedećeg priloga ovog poglavlja *Toponimi na katastarskim mapama iz 1824*. Na priloženim kartama označava imena u izvornoj ortografiji na pozicijama imenovanih lokaliteta.

Četvrto poglavlje ove monografije jest *Jezični pogled na ugljansku toponimiju*. Ante Jurić, novak profesora Skračića, prilaže ovom poglavlju rad *Fonološki i morfološko-sintaktički kriteriji za bilježenje ugljanskih toponima*. Viši znanstveni asistent Nikola Vuletić prilaže rad *Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu*, a asistentica Barbara Vodanović autorica je posljednjeg rada u ovoj monografiji *Toponimi antroponimnog postanja na Ugljanu*.

Recenzenti knjige su povjesničar prof. dr. sc. Mithad Kozličić i dijalektolog prof. dr. sc. Josip Lisac. Izdavač je ove reprezentativne toponomastičke monografije Centar za jadranska onomastička istraživanja, Sveučilišta u Zadru. Ova monografija druga je knjiga objavljena u izdanju biblioteke Onomastica Adriatica.

Profesor Vladimir Skračić zaslužuje pohvalu ne samo kao voditelju Centra za onomastička istraživanja i voditelj projekta Onomastica Adriatica za zrele plodove njegova rada i za rad njegovih vrijednih suradnika, već i kao glavni uredniku istoimene biblioteke. Ovaj istaknuti toponomastičar uspio je stvoriti krug izuzetno vrijednih suradnika raznih lingvističkih te drugih komplementarnih znanstvenih struka. To je zacijelo najrespektabilniji istraživački tim onomastičara u Hrvatskoj kojemu pripadaju, što je važno istaknuti, mladi suradnici, novaci i asistenti koji su se u ovoj monografiji potvrdili kao uspješni mladi znanstvenici pred kojima je, vjerujemo, bogata znanstvena karijera. Oni dokazuju vitalnost Centra za jadranska onomastička istraživanja na Sveučilištu u Zadru i garantiraju njegovu budućnost.